

Foto: Dhr. Sander aan het werk

In de winter kon er buiten niet gewerkt worden en waren de inkomsten minimaal. De letters werden in die tijd nog met de hand op de grafsteen gebeiteld. Eerst werd er op de grafsteen een dun papierlaag aangebracht, daar werden de letters erop getekend met een potlood, waarna met een klein beiteltje voorzichtig een doorslag op de steen werd gemaakt. Hierna werd het papier verwijderd en werd er met een houten hamer en beitel de letters uitgehouwen op het steen. Dit was

zeer bewerkelijk en er ging veel tijd in zitten. In die tijd was het vaak ook nog de gewoonte dat er eerst een grafkelder werd geplaatst op het kerkhof. De grafkelders werden door hen zelf gegoten in een mal, en na droging van binnen geverfd en geplaatst met een zogenaamde driepoot. In verband met de ontruiming van graven mogen grafkelders op sommige begraafplaatsen niet meer geplaatst worden.

Één keer per jaar werd er twee dagen naar België afgereisd om natuursteen in te kopen. Het lossen van de vrachtauto met natuursteen uit België werd met de hand gedaan met behulp van burens en kennissen en duurde zowat de hele dag. Er waren stukken steen bij die wogen om en nabij de 1000 kilo. De vrachtwagens uit die tijd waren nog niet uitgerust met zelflossende kranen. De granieten- en marmeren grafstenen werden betrokken bij de firma de Weijs in die tijd gevestigd te Wildervank. Met de opkomst van de crematorium werd het werk ook minder en heeft men nog een aantal jaren natuurstenen trappen en vensterbanken geleverd aan nieuwbouw projecten o.a. het UMC en de renovatie van de gevangenis te Groningen en bij de bouw van diverse bejaardentehuizen. De zaak werd uiteindelijk verkocht aan dhr. E. Prummel. Garmt Sander heeft toen nog een aantal jaren in loondienst bij hem gewerkt. Zoon Onno heeft in 1974 een baan gekregen bij de gemeente Apeldoorn als beheerder van de Algemene Begraafplaats te Beekbergen.

Naast de stenhouwerij was Garmt ook nog blokhoofd bij de BB (Bescherming Bevolking). In het dorp was een handkar gestationeerd van de BB, die stond in een afgesloten hok bij de openbare basisschool. Bij brand werd mijn vader gealarmeerd die nog met vier andere BB mensen de brand eerst gingen bestrijden in afwachting van de komst van de brandweer van Siddeburen of Slochteren. Bij brand moesten eerst de banden van de kar worden opgepompt. Ik heb de BB-ploeg twee keer in actie gezien bij de brand van bakker Elema waar de schuur is afgebrand en bij café Kroon waar ook een schuur in vlammen opging. Één keer per jaar kwam er een brandweerman van de gemeente Slochteren langs om de BB-ploeg de nieuwe kneepjes van het vak bij te brengen. De inhoud van de kar bestond uit een opzetstuk, een aantal toevoer- en aanvalsslangen, een brancard en nog wat andere attributen. Voor de waterdruk op de slang was men afhankelijk van de druk op de waterleiding. Een waterpomp ontbrak op de kar. Met de opheffing van de BB kwam aan dit nostalgische tijdperk ook een einde. Garmt Sander is ook vele jaren koster geweest van Vrijgemaakte Kerk. Bij winterdag werd de kerk verwarmd door twee grote kolenkachels. Als het erg koud was, werden de kachels op zaterdagmiddag alvast opgestookt. Om de twee of drie uur (ook 's nachts) werd gecontroleerd of er genoeg trek in de kachels zat en werd er turf of kolen bijgevuld. Ook moest er op de zondagmorgen de stoven met kolen worden gevuld voor mensen met koude voeten. Met de opkomst van de auto is er heel wat veranderd. De middenstand verdween, de twee scholen werden gesloten en ook de kerken moesten de deuren sluiten.

Overgenomen uit het tijdschrift van de historische vereniging "Het Wold".

Auteur: E. Sander